

354 Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesi tarafından verilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 ncü maddesinin değiştirilmesine ve Anayasa ya geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu (2/318)

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 ncü maddesinin değiştirilmesine ve Anayasaya yeni bir geçici madde eklenmesine dair kanun teklifimiz ve gerekçesi, Anayasanın 155 nci maddesinin öngördüğü sayıda Cumhuriyet Senatosu üyesi ve milletvekili tarafından imzalı olarak ilişikte sunulmuştur.

Gerekli işlemin yapılmasına müsaadenizi saygı ile rica ederiz.

2/318 esas numaralı kanun teklifine imza koyan Cumhuriyet Senatosu üyeleri

Ordu	Istanbul	Adana	Rize
S. Acar	E. Adalı	M. N. Âdemoğlu	O. M. Agun
Cumhurbaşkanınca S. Ü.	Istanbul	Malatya	Istanbul
L. Akadlı	M. Aksoley	N. Akyurt	Ş. Akyürek
Erzurum	Artvin	Sivas	Tokat
O. Alıhocagil	P. Alpaskan	Â. Altay	A. Altıntaş
Yozgat	Kars	Uşak	Denizli
S. Artukmaç	S. Atalay	M. P. Atayurt	H. Atmaca
Hatay	Zonguldak	Manisa	Niğde
E. Bahadırılı	T. R. Baltan	D. Barutçuoğlu	K. Bayhan
Ordu	Erzincan	Ankara	Tokat
B. S. Baykal	P. Baysoy	H. O. Bekata	Z. Betil
İcel	Muş	İzmir	Tunceli
L. Bilgen	İ. Bingöl	M. Bozoklar	A. Boru
Konya	Ankara	Gümüşane	Aydın
O. N. Canpolat	T. Cebe	A. Cılâra	A. C. Coşkun
İzmir	Bursa	Kastamonu	Konya
N. Çağatay	İ. S. Çağlayançil	M. Çamlıca	S. Çumralı
Balıkesir	Kayseri	Edirne	Kütahya
N. Demirel	II. Dikeçligil	M. N. Ergeneli	İ. E. Erdinç
Diyarbakır	Sivas	Elâzığ	Aydın
A. Erdoğan	N. Ertürk	C. Ertuğ	H. Goral
Niğde	Isparta	Bolu	Istanbul
H. A. Göktürk	M. Gülcügil	T. Y. Gülez	O. Gümüšoğlu
Istanbul	Konya	Kars	Elâzığ
P. Gündoğan	F. Halıcı	M. Hazer	S. Hazerdağlı
Trabzon	Samsun	Sinop	Balıkesir
Ö. I. Hocaoğlu	R. Işıtan	N. İnebeyli	C. Inkaya
Cumhurbaşkanınca S. Ü.	Kayseri	Ankara	Manisa
M. İzmen	H. Kalpaklıoğlu	T. Kapanlı	O. Karaosmanoğlu

Afyon K. M. K. Karaağaçlıoğlu Bursa Ş. Kayalar Cumhurbaşkanınca S. Ü. F. Korutürk Bitlis O. Kürümoğlu Tekirdağ H. Mumcuoğlu Çorum M. Ş. Özçetin Adana M. Öztekin Sakarya O. Salıhoğlu Maras H. Soydan Tekirdağ C. Tarlan Çankırı G. Titrek Bilecik M. O. Tuğrul Ağrı S. Türkmen Konya M. Varışlı İstanbul C. Yıldırım	Maras A. Karaküçük Burdur F. Kınaytürk Ankara Y. Köker Van F. Melen Urfa H. Oral İstanbul E. Özden Sivas H. Öztürk Balıkesir N. Sarlıcalı Cumhurbaşkanınca S. Ü. T. Sökmen Antalya A. Tekin Sakarya M. Tıgla Manisa R. Tunakan Eskişehir Ö. Ucuzal Ankara M. Vural Bolu A. Yılmaztürk	Muğla I. Karaöz İzmir M. Kırık Ordu Ş. Köksal İzmir N. Mirkelâmoğlu Giresun S. Orhon İçel T. Özdoğay Zonguldak M. A. Pestilci Hakkâri N. Seyhan Manisa O. Süersan Çanakkale Z. Termen Kocaeli I. Tokoğlu Kayseri S. Turan Ankara M. Ulusoy Çorum S. Yalçuk Zonguldak A. D. Yüce	Afyon K. A. Karayigit İzmir O. Kor Gaziantep I. T. Kutlar Adana M. Y. Mete Bursa C. Ortaç Malatya H. Özer Samsun R. Rendeci Erzurum E. Somunoğlu Gaziantep S. Tanyeri Samsun F. Tevetoğlu Giresun I. Topaloğlu Adıyaman M. S. Turanlı Cumhurbaşkanınca S. Ü. S. H. Urgüplü Ankara I. Yetiş Trabzon R. Zaloğlu
--	--	--	--

2/318 Esas numaralı kanun teklifine imza koyan milletvekilleri

Adana C. Akçalı Adana T. Topaloğlu Afyon K. H. Dinçer Afyon K. K. Uysal Ankara O. Aygün Ankara Ş. Özdenoğlu Ankara A. Yalçın Ankara C. Yorulmaz	Adana M. K. Küçüktepepınar Adıyaman M. Z. Adıyaman Afyon K. Ş. Güler Amasya V. Meşhur Ankara S. Bosna Ankara E. Paksüt Ankara F. N. Yıldırım Antalya H. Akçalıoğlu M. Meclisi	Adana C. Oral Adıyaman A. A. Turanlı Afyon K. H. Hamamcıoğlu Ankara O. Alp Ankara A. S. Hiçerimez Ankara O. Soğukpınar Ankara Ş. Yıldırım Antalya I. Ataöv (S. Sayısı : 116)	Adana A. Topaloğlu Afyon K. M. R. Çerçel Afyon K. A. İ. Ulubahşi Ankara K. Ataman Ankara M. Mağden Ankara H. T. Toker Ankara M. K. Yılmaz Antalya S. Çiloğlu
--	---	--	---

Antalya	Antalya	Artvin	Artvin
R. Eker	H. A. Gülcan	S. O. Avcı	A. N. Budak
Aydın	Aydın	Aydın	Aydın
Y. Menderes	I. Sezgin	F. Turhangil	M. K. Yılmaz
Balıkesir	Balıkesir	Balıkesir	Balıkesir
S. Z. Altınbaş	I. Aytaç	M. Ş. Çavdaroğlu	K. Erdem
Balıkesir	Balıkesir	Balıkesir	Bilecik
M. N. Gürer	A. I. Kıvrımlı	M. N. Sandıkçıoğlu	Ş. Binay
Bilecik	Bingöl	Bingöl	Bitlis
M. Ergül	S. Aydar	M. Bilgin	K. M. Aktaşık
Bolu	Bolu	Bolu	Burdur
H. I. Cop	A. Çakmak	M. Ş. Kiyıkoğlu	A. M. Çiloğlu
Burdur	Burdur	Bursa	Bursa
M. Özbey	N. Yavuzkan	N. Atlı	C. Külâhlı
Bursa	Bursa	Bursa	Bursa
E. Mat	I. Öktem	K. Ünadım	M. Tayyar
Çanakkale	Çanakkale	Çankırı	Çankırı
Z. Gülsen	M. H. Öniir	H. Dağlı	A. Tosyalıoğlu
Çankırı	Çorum	Çorum	Çorum
N. Ç. Yazıcıoğlu	C. Angın	K. Demirer	A. Topçubaşı
Denizli	Denizli	Denizli	Denizli
I. Açıkalın	F. Avcı	M. E. Durul	A. Uslu
Diyanbakır	Diyanbakır	Edirne	Edirne
A. Ensarioğlu	N. Göneng	V. Gülkan	M. Harmancıoğlu
Edirne	Elâziğ	Elâziğ	Erzincan
C. Sayın	H. Hanağası	A. R. Septioğlu	H. Çetinkaya
Erzincan	Erzurum	Erzurum	Erzurum
S. Perinçek	R. Cinisli	R. Danışman	S. Erverdi
Erzurum	Erzurum	Eskişehir	Eskişehir
N. Gacıroğlu	F. Taşkesenlioğlu	M. I. Anrı	Ş. Asbuzoğlu
Eskişehir	Eskişehir	Eskişehir	Gaziantep
B. S. Karacaşehir	O. Oğuz	S. Öztürk	Ş. Çolakoğlu
Gaziantep	Gaziantep	Giresun	Giresun
A. I. Göğüş	E. Ocak	M. K. Çilesiz	N. Erkmen
Giresun	Giresun	Giresun	Gümüşane
H. İpek	A. İzmen	M. E. Turgutalp	N. Özdemir
Hakkâri	Hatay	Hatay	Isparta
A. Zeydan	M. S. Reşa	A. Yılmaz	A. I. Balım
İçel	İçel	İçel	İçel
M. Arıkan	C. Kargılı	T. Özgüner	H. Türkmen
İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul
S. Bilgiç	T. Erer	O. Eyüboğlu	O. C. Fersoy
İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul
H. Güngör	M. F. Güngör	Sezai Orkunt	H. Özdemir
İstanbul	İstanbul	İstanbul	İstanbul
M. K. Özeke	N. I. Tokgöz	H. Türkay	N. Uğur
İstanbul	İzmir	İzmir	İzmir
R. Ülker	M. Akan	M. H. Çakar	M. Daldal

Izmir	Izmir	Izmir	Izmir
A. N. Erdem	I. Gürsan	T. Orhon	S. Osma
Izmir	Izmir	Izmir	Kars
A. Özdemir	O. D. Sorguç	A. N. Üner	L. Aküzüm
Kars	Kars	Kars	Kars
I. H. Alaca	T. Artaç	M. Doğan	K. Güven
Kars	Kars	Kars	Kastamonu
V. Koçulu	K. Okyay	O. Yeltekin	O. Deniz
Kastamonu	Kastamonu	Kayseri	Kayseri
M. Topçular	H. Tosyalı	M. Ş. Doğan	V. Â. Özkan
Kayseri	Kayseri	Kırklareli	Kırklareli
E. Turgut	M. Türkmenoğlu	B. Arda	M. Atagün
Kırşehir	Kırşehir	Kocaeli	Konya
C. Eroğlu	M. K. Güneş	S. Yahşi	M. K. İmer
Konya	Konya	Konya	Konya
S. Koçaş	B. Müderrisoğlu	Ö. Ölçmen	T. Y. Öztuna
Konya	Konya	Kütahya	Kütahya
V. Tanır	M. Üstündağ	P. Azmioğlu	A. Erbek
Kütahya	Malatya	Malatya	Manisa
I. Ersoy	H. Gökçe	A. Karaaslan	S. Çağlar
Manisa	Manisa	Maras	Maras
M. O. Davut	C. S. Gümüşpala	M. N. Çuhadar	A. İmamoğlu
Maras	Maras	Mardin	Mardin
V. Kadioğlu	M. Z. Kürşad	S. Güneştan	A. Kermooğlu
Mardin	Muğla	Muğla	Muş
A. Türk	A. Buldanlı	I. Oktay	K. Emre
Muş	Nevşehir	Nevşehir	Niğde
N. Neftçi	S. Hakkı Esatoğlu	E. Karathoğlu	II. Avni Kavurmacıoğlu
Niğde	Ordu	Ordu	Ordu
M. Ocakcioğlu	A. Bodur	P. Güleç	A. Topaloğlu
Ordu	Rize	Rize	Sakarya
O. Vural	II. Basri Albayrak	S. Zeki Köseoğlu	Nuri Bayar
Sakarya	Sakarya	Sakarya	Samsun
Y. Bir	G. Hun	M. Vedat Önsal	Y. Akal
Samsun	Samsun	Samsun	Samsun
M. Boyar	K. Evliyaoğlu	N. Kale	I. Kılaç
Samsun	Samsun	Samsun	Samsun
D. Kitaplı	H. Özalp	B. Uzunoğlu	I. Yalçın
Siirt	Sinop	Sinop	Sivas
M. Nebil Oktay	II. Biçer	T. Fikret Övet	Ahmet Durakoğlu
Sivas	Sivas	Sivas	Sivas
T. Koraltan	Y. Ziya Önder	M. Kemal Palaoğlu	M. Timisi
Tokat	Tokat	Tokat	Tokat
I. Hilmi Balca	I. Hakkı Birler	O. Hacıbaloğlu	M. Kazova
Tokat	Trabzon	Trabzon	Trabzon
R. Önder	M. Arslantürk	S. Güven	C. Küçük
Trabzon	Trabzon	Tunceli	Urfa
M. Ali Oksal	A. Şener	II. Yenipınar	M. Aksoy
Urfa	Urfa	Urfa	Uşak
N. Cevheri	B. Karakeçili	V. Melik	O. Deniz
M. Meclisi			

Van
F. Türkoğlu

Yozgat
A. Baştürk
Zonguldak
C. Karakaş

Zonguldak
H. Baytürk
Zonguldak
K. Nedimoğlu

Zonguldak
B. Ecevit

GEREKÇE

Bilindiği gibi, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının kurduğu Türkiye Büyük Millet Meclisi, Cumhuriyet Senatosu ile Millet Meclisinden meydana gelmiştir. Millet Meclisinin seçim süresi dört yıl, Cumhuriyet Senatosunun seçim süresi ise altı yıl olarak düzenlenmiş bulunmaktadır.

Cumhuriyet Senatosu üyelerinin üçte birinin her iki yılda bir yenilenmesi, keza boşalan milletvekilleri için iki yılda bir seçim yapılması Anayasada hükme bağlanmıştır. Ara seçimlerinin yenileme seçimleriyle bir arada yapılacağına ve genel seçimlere bir yıl kala ara seçimi yapılacağına dair Anayasanın 74 ncu maddesi hükmü de göstermektedir ki, Anayasa koyucusu Türkiye'de her yıl değil, iki yılda bir seçim yapılmasını öngörmüştür.

1961 Anayasası halk oyu tarafından kabul edildikten sonra ilk genel seçimler Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu için Ekim ayında yapılmış bulunuyordu. Yukarıda belirtilen Anayasa hükümleri bakımından, Cumhuriyet Senatosunun üçte bir ilk yenileme seçiminin 1963 te yapılması söz konusu idi. Ancak; Cumhuriyet Senatosu seçimleriyle ilgili Kanunun seçimlerin Haziran ayında yapılmasına dair hükmüne dayanılarak, Cumhuriyet Senatosunun ilk yenileme seçimleri 1964 Haziranında yapılmış ve böylece memleketimizde her yıl seçim yapılması gibi bir sonuç doğmuştur.

Millet Meclisi Genel Seçimleri, yenileme ve ara seçimleri, mahallî idareler seçimleri gibi sebeplerle her yıl gerek siyasi partiler gerekse Yüksek Seçim Kurulu ve seçim kurulları ile Hükümetçe pek çok iş saati harcanmakta, ayrıca Hazineye büyük ölçüde külfet yüklenmektedir. Diğer taraftan, siyasi iktidarı doğrudan doğruya tâyin etmeyen ve sadece seçmen eğilimlerini gösterme bakımından fayda sağlanması umulan seçimlerde yıldan yıla seçmen vatandaşta ilgi azalması işaretleri de görülmeye başlamıştır. Millet iradesine dayanan Parlömanter demokrasilerde iktidar ve muhalefet olarak siyasi güçlerin meşruiyet temellerinde seçime katılma oranının düşüklüğü yönünden bir zayıf meydana gelmesi şüphesiz caiz görülmez.

Bundan başka, seçim külfeti ve masrafları da; sınırlı imkânlarla hızlı bir kalkınma çabası içinde olan memleketimiz için önemsiz bir konu sayılamaz.

Bu sebeplerle, Türkiye'de 1964 ten bu yana doğmuş olan fiilî durumu Anayasa esprisine uygun bir şekilde düzeltmek, başka bir deyimle, seçimlerin her yıl değil, iki yılda bir yapılmasını sağlayıcı hukukî esasları meydana getirmek gerekli görülmüştür. Bu husus, siyasi partiler tarafından 1969 genel seçimleri münasebetiyle yayımlanan seçim beyannamelerinde ve yapılan resmî konuşmalarda da açıkça ifade edilmiştir.

İlişik kanun teklifi ile Anayasanın 73 ncu maddesinin 3 ncu fıkrasında yapılan değişiklik, Cumhuriyet Senatosu yenileme seçimleriyle milletvekili genel seçimi arasında bir bağlantı kurmakta ve halen bozulmuş bulunan seçim takvimini düzeltmeye elverişli hukukî bir esas getirmektedir. Böylece yenileme seçimleri ya milletvekili genel seçimleriyle bir arada olacak veya genel seçimlerin yapılmasından sonra gelen ikinci yılda ve Seçim Kanununun belli ettiği tarihte yapılacaktır.

Bu bakımdan, Anayasanın 74 ncu maddesinde öngörülen sebeple milletvekili seçiminin geriye bırakılması, yahut 69 ve 108 nei maddelerinde belirtildiği üzere milletvekili seçimlerinin öne alınması hallerinde de her yıl seçim yapma zarureti artık doğmayacaktır.

Kanun teklifinin 2 nei maddesi, 73 ncu maddedeki değişiklik sebebiyle, 7 Haziran 1970 tarihinde yapılması gereken Cumhuriyet Senatosu yenileme seçimlerinin de ertelendiğini açık hükme bağlamış bulunuyor.

Cumhuriyet Senatosunun üçte bir üyesinin yenilenmesiyle ilgili böyle bir erteleme, 1964 uygulamasıyla meydana gelen ve gerçekte Anayasa esprisine aykırı olan her yıl seçim yapılmasının sakıncalarını giderici hukukî tedbir niteliğindedir. Böylece Cumhuriyet Senatosunun bundan sonraki yenileme seçimleri de milletvekili seçimlerine bağlı olarak ve her yıl seçim yapılması gibi sakıncalı bir duruma tekrar düşülmeksizin ileriye doğru düzenlenmiş olmaktadır.

Anayasa Komisyonu raporu

Millet Meclisi
Anayasa Komisyonu
Esas No. : 2/318
Karar No. : 8

9 . 4 . 1970

Yüksek Başkanlığa

Türkiye Büyük Millet Meclisinin (354) üyesi tarafından verilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 nci maddesinin değiştirilmesine ve Anayasaya geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifinin Başkanlığınızca Komisyonumuza tevdi edilmesi üzerine sözü geçen teklifin Anayasanın 155 nci maddesinde yer alan esaslara uygun olduğu anlaşılınca gündeme alınıp, tetkik ve müzakere olundu :

Teklifin gerekçesinde belirtilen görüşler ve memleketimizde her yıl seçim yapılmasından doğan sakıncalar vârit görüldüğünden, Cumhuriyet Senatosu üyeliği yenileme seçimleriyle Millet Meclisi seçimleri arasında bağlantı kurmaya ve her yıl seçim yapılmasından doğan çeşitli sakıncaları gidermeye elverişli hukukî esasları getirdiği anlaşılan Anayasa değişikliği teklifi, Komisyonumuzca da prensip bakımından yerinde görülerek maddelerin müzakeresine geçildi.

Anayasanın 73 nci maddesinin 3 nci fıkrasının değiştirilmesini öngören kanun teklifinin birinci maddesindeki hükümlerin, 1964 yılından beri Cumhuriyet Senatosu ve Millet Meclisi seçimleri arasındaki bağlantıyı kesmiş olan uygulamaya son verici ve bu uygulamayı düzeltici nitelikte olduğu anlaşılmış ve fakat düzeltme tam olarak sağlandıktan sonra ileriki yıllarda Millet Meclisi seçimlerinin öne alınması veya geri bırakılması hallerinde her yıl seçim yapılması ihtimalini kesinlikle bertaraf etmemesi vârit görülmüş olduğundan, değişiklik teklifinin ihtiva ettiği yeni üçüncü fıkradan sonra söz konusu ihtimali de giderecek bir vuzuh sağlamak amacıyla ayrı bir fıkra eklenmesi uygun görüldü.

Görüşmeler sırasında birbirini tamamlayıcı istikamette yapılan tekliflere ve ileri sürülen mü-talaalara uygun bir tarzda ve üçüncü fıkradan sonra metinde yer alacak dördüncü fıkrayı hazırlamak üzere bir Alt Komisyon teşkilî cihetine gidildi. Üç üyeli Alt Komisyonun hazırladığı yeni fıkra üzerinde yapılan görüşmelerle, hazırlanan fıkra metninin Komisyonunda beliren görüşe ve birbirine muvazî olarak yapılmış tekliflere uygun olduğu anlaşıldığından, oylamaya geçildi ve fıkra kabul edildi.

Teklifin birinci maddesi Alt Komisyonun hazırladığı fıkra da dâhil olarak tekrar oya konuldu ve kabul edildi.

Teklifin ikinci maddesinin müzakeresinde, geçici onbirinci maddenin faydası konusu tartışıldı. Anayasanın 73 nci maddesinin değiştirilmesini sağlayan kanunun yürürlüğe girmesi halinde 7 Haziran 1970 Senato yenileme seçimlerinin ertelenmesi gerekeceği, zira Millet Meclisi genel seçimleri 12 Ekim 1969 da yapılmış olduğuna göre, 73 nci maddenin değişik üçüncü fıkrası muvaceshinde Cumhuriyet Senatosunun yenileme seçiminin Millet Meclisi genel seçimlerini takribedecek ikinci yılda yapılmasının gerekeceği belirtildi. Ancak; yapılan değişikliğin şümülü ve mevcut seçim mevzuatına göre yenileme seçimleri için kabul edilmiş (Seçimlerin başlangıç tarihinin) şu anda geride kalmış olması bakımından, her hangi bir tereddüde meydan vermemek için, Anayasanın 73 nci

maddesinin değişikliği ile birlikte geçici bir madde teklifinde fayda ve isabet olduğu görüşünde birleşildi.

Bu arada, Cumhuriyet Senatosu üyeliği seçimi ile ilgili 304 sayılı Kanun gereğince başlamış olan seçim ile ilgili faaliyetlerin durdurulması ve gerek Yüksek Seçim Kurulu tarafından, gerekse il ve ilçe seçim kurulları ile siyasi partiler tarafından sebepsiz yere mesai sarf edilmemesi ve masraf yapılmaması için geçici maddenin, 73 nci madde değişikliği ile birlikte kabulünde munzam fayda mütalâa olundu.

Anayasanın 155 nci maddesine göre ivedilikle müzakeresi kabil olmayan Anayasa tadil teklifi, seçimlerle ilgili bulunduğundan, ancak öncelikle müzakeresinin mümkün olacağını mütalâa eden Komisyonumuz, işbu kanun teklifinin öncelikle ve bütün işlerden evvel ele alınıp, müzakeresini sağlamak üzere Meclis Başkanlığı ve Genel Kurulda gerekli teşebbüslerin Komisyon Başkanlığınca yapılmasını kabul etmiştir. Tartışmasız kabul edilen 3 nci maddeden sonra teklifin tümü oya konu ve kabul edildi.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere işbu rapor Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Anayasa Komisyonu Başkanı	Sözcü	Ankara	Balıkesir
Çanakkale	Adana	E. Paksüt	C. Bilgehan
K. Bağcıoğlu	C. Akçalı		İmzada bulunamadı
Denizli	Hatay	İstanbul	İzmir
F. Avcı	T. Köseoğlu	R. Ülker	Muhalefim, muhalefet şerhim eklidir. Ş. Akkan
Muş	Ordu	Tokat	Yozgat
N. Neftçi	Muhalefet şerhim eklidir. C. Ekinci	O. Hacıbaloglu	Anayasanın 74 nci maddeninde tadilî gerekir Söz hakkım mahfuzdur. I. H. Akdoğan
	Kırşehir	Kars	
	C. Eroğlu	Anayasanın 74 nci maddesinin de tadili bu halde lâzımdır. I. H. Alaca	

MUHALEFET ŞERHİ

Anayasanın 69 ncu maddesi Millet Meclisi seçim dönemi süresini, 73 nci maddesi de C. Senatosu üyeliğinin süresini tesbit etmekte; 74 nci maddesi ise T. B. M. M. seçimlerinin hangi ahvalde geriye bırakılabileceğini yani bu sürelerin hangi şartla uzatılabileceğini açıkça ifade etmiştir.

73 nci maddede yapılmak istenilen değişiklik teklifi, neticeten Cumhuriyet Senatosu yenileme seçimlerinin her üç grupta 16 şar ay geri bırakılması, başka deyimle yasanın tâyin ettiği sürelerin uzatılması neticesine müncer olmakta, bu sonuç ise kanaatimce 74 nci maddenin sarahatine aykırı düşmektedir.

Tadil teklifinin gerekçesine katılmakla beraber 74 nci maddeye aykırı gördüğüm ve 74 nci maddenin de bu meyanda ele alınıp lüzumlu metin ahenginin kurulması inancında bulunduğum için teklife bu açıdan muhalifim.

9 . 4 . 1970
Ordu Milletvekili
Cengiz Ekinci

KANUN TEKLİFİ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 ncü maddesinin değiştirilmesine ve Anayasaya geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi

MADDE 1. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«d) Cumhuriyet Senatosu Üyeliğinin süresi.

Madde 73. — Cumhuriyet Senatosu Üyeliğinin süresi altı yıldır. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir.

Cumhuriyet Senatosunun genel oyla ve Cumhurbaşkanınca seçilen üyelerinin üçte biri her iki yılda bir yenilenir.

Millet Meclisi genel seçimlerinin yapılacağı yıla rashyan yenileme seçimleri, Millet Meclisi genel seçimleriyle birlikte ve raslamıyanları ise, genel seçimlerden sonra gelen ikinci yılda, genel seçimler için kanunun belirttiği ayda yapılır.

Cumhurbaşkanınca seçilen üyelerin süresi biter veya bu üyeliklerde her hangi bir sebeple boşalma olursa, Cumhurbaşkanı, bir ay içinde yeni üyeleri seçer.

Boşalan bir üyeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.»

MADDE 2. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına 11 nci geçici madde olarak aşağıdaki madde eklenmiştir :

«Yenileme seçiminin geriye bırakılması.

GEÇİCİ MADDE 11. — 7 Haziran 1970 tarihinde yapılması gereken Cumhuriyet Senatosu yenileme seçimleri, Anayasanın 73 ncü maddesinde yapılan değişiklik sebebiyle geriye bırakılmıştır.»

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

ANAYASA KOMİSYONU DEĞİŞTİRİŞİ

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 ncü maddesinin değiştirilmesine ve Anayasaya geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi

MADDE 1. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

«d) Cumhuriyet Senatosu üyeliğinin süresi.

Madde 73. — Cumhuriyet Senatosu üyeliğinin süresi altı yıldır. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir.

Cumhuriyet Senatosunun genel oyla ve Cumhurbaşkanınca seçilen üyelerin üçte biri her iki yılda bir yenilenir.

Millet Meclisi genel seçimlerinin yapılacağı yıla rashyan yenileme seçimleri, Millet Meclisi genel seçimleriyle birlikte ve raslamıyanları ise, genel seçimlerden sonra gelen ikinci yılda, genel seçimler için kanunun belirttiği ayda yapılır.

74 ncü maddeye göre seçimlerin geriye bırakılması yahut 69 ncu veya 108 nci maddeye göre seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi hallerinde, Cumhuriyet Senatosunun yenileme seçimleri de Millet Meclisi seçimleriyle birlikte yapılmak üzere geriye bırakılmış veya öne alınmış olur. Bundan sonraki Cumhuriyet Senatosu yenileme seçimleri 3 ncü fıkra hükümlerine göre yapılır.

Cumhurbaşkanınca seçilen üyelerin süresi biter veya bu üyeliklerde her hangi bir sebeple boşalma olursa, Cumhurbaşkanı, bir ay içinde yeni üyeleri seçer.

Boşalan bir üyeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.»

MADDE 2. — Teklifin 2 nci maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Teklifin 3 ncü maddesi Komisyonumuzca aynen kabul edilmiştir.

Dönem : 3

Toplantı : 1 MILLET MECLİSİ S. Sayısı :

116 ya 1 nci ek

354 Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesi tarafından verilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 ncü maddesinin değiştirilmesine ve Anayasaya geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi ve Anayasa Komisyonu raporu (2/318)

354 T. B. M. Meclisi üyesi tarafından verilen T. C. Anayasasının 73 ncü maddesinin değiştirilmesine ve Anayasaya geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi ve Anayasa Komisyonu raporuna Anayasa Komisyonu üyesi İzmir Milletvekili Şükrü Akkan'ın muhalefet şerhi.

İntihap devresini (Seçim dönemini) tarif eden Türk hukuk lûgatı (Seçimle teşekkül eden Meclis ve heyetlerin vazifelerinin devam edeceği muayyen müddettir. Bu müddet T. B. M. Meclisi, vilâyet umumi meclisi, belediye meclisleri, köy muhtarları için dörder, cemiyetler için ekseriyetle birer senedir demektir. Mehaz olarak da Anayasayı ve ilgili seçim kanunlarını göstermektedir.

9 Temmuz 1961 tarih ve 334 sayılı T. C. Anayasasının 73 ncü maddesine göre de (Cumhuriyet Senatosunun, genel oyla seçilen 150 üyesinin süresi de 6 şar yıldır. Süresi biten üyeler yeniden seçilme hakkına sahiptir.)

Şu hale göre 1964 Haziran ayında (C) grubu illerinden seçilmiş bulunan Cumhuriyet Senatosu üyelerinin seçim dönemi Haziran 1970 ayının ilk Pazar günüdür.

Egemenliği kayıtsız şartsız elinde bulunduran Türk Milleti, yasama yetkisini 6 senelik müddetle takyidetmek suretiyle Cumhuriyet Senatosu üyelerine ve 4 sene müddetle de sınırlamak suretiyle milletvekillerine seçme hakkını kullanmak suretiyle devretmiştir. Böylece, Türk Milleti egemenliğini Anayasanın koyduğu esaslara göre yasama yetkisini müddetle sınırlamak suretiyle milletin temsilcileri olan senatör ve milletvekilleri eliyle kullanmaktadır.

Türk vatandaşları Anayasanın 55 nci maddesi gereğince seçme ve seçilme temel haklarına sahiptir. Temel haklar ise bizzat Anayasanın 10 ncü maddesindeki (herkes kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.) hükmüyle kesinlikle korunmuş ve 11 nci maddesiyle de (temel hak ve hürriyetler, Anayasanın sözüne ve ruhuna uygun olarak ancak kanunla sınırlanabilir.

Kanun, kamu yararı, genel ahılâk, kamu düzeni, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz.) denilmek suretiyle teminat altına alınmıştır.

Şimdi müzakercisini yaptığımız Anayasanın 73 ncü maddesinin değiştirilmesiyle ilgili bu kanun teklifi ile iso 6 yıllık süre ile takyitli Cumhuriyet Senatosu üyelerinden seçimle işbaşında bulunan 150 üyenin 6 şar senelik süreleri, kamu düzeni cümlesinden bulunan seçim düzeni nam ve hesabına bir sene dörder ay uzatılmak istenmektedir. Binaenaleyh, Anayasanın 4, 10, 11 ve 55 nci maddelerinin söz ve ruhuna karşı çıkılarak, Türk vatandaşının temel haklarından bulunan seçme hakkı, bu yoldan üç seçimde ve üç defada bir sene dörder aylık sürelerle elinden alınmak istenmektedir.

Bu tasarrufu yapan Meclisler de olsa buna hakları yoktur. Çünkü müddetle takyidedilmiş bulunan vekâletname süresini bizzat vekillerin kendi tasarruflarıyla kendi lehlerine uzatmaya yetkileri yoktur. Ne Anayasamızın sayılan maddeleri ve ne de medeni hukuk buna imkân veremez. Nitekim bu hususları büyük bir hassasiyetle derpiş buyuran Anayasa koyucusu, T. B. M. Meclisi seçimlerinin geriye bırakılması ve ara seçimleri kenar başlığı ile tedvin ettiği 74 ncü maddesiyle de (Savaş sebebiyle yeni seçimlerin yapılmasına imkân görülmezse seçimler kanunla bir müddet geriye bırakılabilir.) demek suretiyle istisnai durumu sadece savaş haline bağlamıştır.

Bu 74 ncü madde Anayasanın metninde durdukça, gerekçede sıralanan savaş dışı nedenlerle 73 ncü maddede yapılmak istenen tadilât, 74 ncü maddenin söz ve ruhu ile bağdaşamaz.

Kaldı ki, gerekçede zikredilen her sene seçim yapılması sebebiyle Türk seçmeninin son genel seçimlere ilgisinin azalmış bulunduğu iddiası da gerçeklere uygun değildir. Demokrasiye gönülden bağlı Türk Milleti seçimlerden bıkmaz. İştirak oranında düşmeler kaydedilmişse bunları seçimlerin sık sık yapılması nedeninden evvel içtimai ve iktisadi meselelerimizin hallindeki gecikmelere bağlamak gerçeğe daha uygun düşer.

Bir de, Komisyonumuzca maddeye eklenen 4 ncü fıkra ile Anayasanın 69 ve 108 nci maddelerindeki M. Meclisinin yenilenmeleri halleriyle C. Senatosuna da irtibat kurulmuştur. Ancak 69 ncü maddede Meclisin seçim dönemi dolmadan yenilenmesi, Meclisin kendi kararına bağlı iken Senatoya bu hak da tanınmamıştır.

Bütün bu nedenlerle teklifin tümüne muhalifim.

İzmir Milletvekili
Şükrü Akkan

Toplantı : 9

CUMHURİYET SENATOSU S. Sayısı : **1382**

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 ncü maddesinin değiştirilmesine ve Anayasaya geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifinin Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu (Millet Meclisi 2/318; Cumhuriyet Senatosu 2/292)

(Not : Millet Meclisi S. Sayısı : 116)

*Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 1503*

15 . 4 . 1970

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 14 . 4 . 1970 tarihli 69 ncu Birleşiminde öncelikle görüşülerek kabul edilen, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 ncü maddesinin değiştirilmesine ve Anayasaya geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi, dosyası ile birlikte sunulmuştur. Saygılarımla.

*Ferruh Bozbeyli
Millet Meclisi Başkanı*

Not : Bu teklif 8 . 4 . 1970 tarihinde Başkanlıkça İlk Komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 13, 14 . 4 . 1970 tarihli 68 ve 69 ncu birleşimlerinde öncelikle görüşülerek kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı : 116)

Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu

*Cumhuriyet Senatosu
Anayasa ve Adalet Komisyonu
Esas No. : 2/291
Karar No. : 36*

15 . 4 . 1970

Yüksek Başkanlığa

Millet Meclisininin 14 Nisan 1970 tarihli 69 ncu Birleşiminde öncelikle görüşülerek kabul edilen, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 ncü maddesinin değiştirilmesine ve Anayasaya geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi, Millet Meclisi Başkanlığının 15 Nisan 1970 tarihli ve 1503 sayılı yazıları ile Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmekle Komisyonumuzun 15 Nisan 1970 tarihli Birleşiminde tetkik ve müzakere olundu.

I - Teklif, Anayasanın 73 ncü maddesinde değişiklik yapılarak, Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçimleri ile milletvekili genel seçimleri arasında bir bağlantı kurulmasını ve bunu gerçekleştirmek amacıyla de 11 nci geçici madde olmak üzere yeni bir madde eklenmesini 7 Haziran 1970 tarihinde yapılması gereken Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçimlerinin arz edilen değişikliği uygulayabilmek maksadiyle ertelenmesini öngörmektedir.

Anayasanın yasama meclisleri üyelerinin seçimleri düzenliyen maddeleri tetkik edildiği takdirde görülür ki, kanun koyucu Parlömanter siyasi rejimin gereklerine uygun olarak, yasama meclisleri üyeleri seçimlerinin ancak, belli aralıklar dâhilinde süregelen (asgari iki yıllık) dönemler de yapılmasını uygun ve zaruri mütalâa etmiş ve düzenlemeyi böylece yapmıştır:

Anayasanın esprisi bu olmakla beraber; metnin halk oyuna sunulup yürürlüğe girmesinden önce konulan, Cumhuriyet Senatosu üyeleri seçimine dair olan 24 Mayıs 1961 tarihli ve 304 sayılı Cumhuriyet Senatosu Üyeleri Seçimi Kanununda benimsenen seçim tarihi ile; Anayasanın kabulünden sonra yasama meclislerinin teşekkülü için yapılan seçimlerin tarihi arasında bir beraberlik tesis edilememiş ve Ekim 1963 tarihinde yapılması icabeden ilk Cumhuriyet Senatosu üçte bir yenileme seçimleri sözü edilen kanun hükmü uyarınca Haziran 1964 tarihinde yapılmakla, seçim takviminde, Anayasanın yukarıda işaret edilen esprisine uygun olmayan bir tatbikat ile karşı karşıya kalmıştır.

Gereğede ifade edildiği üzere, işbu teklifle 1964 yılından bu yana doğmuş olan fiili durumu Anayasanın yasama meclisleri üyelerinin seçimlerine mütaallik hükümlerinin esprisine uygun bir şekilde düzeltmek başka bir deyişle seçimlerin her yıl değil; vatandaşların siyasal temayüllerini yeterince ortaya koyabilecek bir dönem olan iki yılda bir yapılabilmesi öngörülmektedir.

Ülkemiz siyasal seçim takviminin böylece düzenlenmesiyle Hazineye büyük ölçüde mali külfet tahmil eden bir uygulamanın da önüne geçilmesi mümkün olacaktır.

Teklifin Anayasaya eklenmesini öngördüğü geçici madde ile 7 Haziran 1970 tarihinde yapılması gereken Cumhuriyet Senatosunun üçte bir yenileme seçimlerinin ertelenmesiyle yeni düzenin gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır.

Bu esasları ihtiva eden teklif Komisyonumuzca da benimsenmiştir.

II - Millet Meclisi metninin 1, 2 ve 3 ncü maddeleri Komisyonumuzca da aynen kabul edilmiştir.

III - Teklifin mahiyeti gözetilerek Genel Kurulda öncelikle görüşülme hususunda istemde bulunulması da kararlaştırılmıştır.

Genel Kurulun tasviplerine arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan Kastamonu <i>A. Nusret Tuna</i>	Sözcü Samsun <i>R. Rendeci</i>	Kâtip Tokat <i>Z. Betül</i>	Balikesir <i>N. Demirel</i>
Bitlis <i>O. Kürümoğlu</i>	Gaziantep <i>İ. Tefrik Kutlar</i>	İstanbul <i>E. Özden</i>	Konya <i>S. Çumralı</i>
Rize <i>O. Mecdi Ağun</i>	Sakarya <i>M. Tağlı</i>	Tekirdağ <i>H. Mumcuoğlu</i>	Tabii Üye <i>M. Ataklı</i>

Cumhurbaşkanıca S. Ü.
Noksan sebebiyle muhalifim
H. Aydınar

Muhalefet Şerhi

Bu teklif memleket hayrına doğru atılan bir adımdır. Fakat maalesef noksandır. Çünkü bu teklif her ne kadar her sene seçim yapılması mahzuru ortadan kaldırıyor da her iki senede bir seçim yapılması mahzuru önlemiyor. İki senede bir seçim yapılması da aynı mahzurları taşımaktadır. Senatörlerin üçte birinin iki senede bir değiştirilmesi ve bununla beraber münhaller için Millet Meclisi ve Senato üyelerinden ara seçimi yapılması da büyük külfetleri ve büyük masrafları icabettirmektedir. İki sene evvel İstanbul'da münhal bir tek senatör seçimi için tam üçbuçuk milyon lira masraf gitmiştir. Bu memleket için bu kadar bir masraf yazıktır. Diğer taraftan iki senede bir seçim yapılması halkımızın seçime olan rağbetini çok düşürmektedir. Atalarımız «bal yiyen bile usanır» demekle bu halkıkatı ifade etmişlerdir. 1969 seçimindeki iştirak nisbetinin çok düşük olması bunun açık bir delilidir. Yapılacak doğru iş senatörlük müddetinin 8 seneye çıkarılması, bunların yarısını milletvekili seçimi ile birlikte teklifte olduğu gibi 4 senede bir yapılması ve ara seçimlerinin de kâdınlararak evvelce yapılmış olan seçimde en çok oy alanın münhal mebus veya senatörün yerine gelmesidir. Bu suretle halk ve Hükümet 3 sene seçimsiz bir sükûnet ve çalışma devresi geçirir, dördüncü sene bütünü ile seçim senesi olur. Memleketin hayrı ve menfaati bunda iledir. Bunu temin etmeyen bu teklife bu noksanı sebebiyle muhalifim. Hiç olmazsa önümüzde bunun yapılmasını candan temenni ederim.

Senatör
Hidayet Aydıner

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 ncü maddesinin değiştirilmesine ve Anayasaya geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi

MADDE 1. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 ncü maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir :

d) Cumhuriyet Senatosu üyeliğinin süresi.

Madde 73. — Cumhuriyet Senatosu üyeliğinin süresi altı yıldır. Süresi biten üyeler yeniden seçilebilir.

Cumhuriyet Senatosunun genel oyla ve Cumhurbaşkanıca seçilen üyelerinin üçte biri her iki yılda bir yenilenir.

Millet Meclisi genel seçimlerinin yapılacağı yıla raslayan yenileme seçimleri, Millet Meclisi genel seçimleriyle birlikte ve raslanmayanları ise, genel seçimlerden sonra gelen ikinci yılda, genel seçimler için kanunun belirttiği ayda yapılır.

74 ncü maddeye göre seçimlerin geriye bırakılması yahut 69 ncü veya 108 ncü maddeye göre seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi

ANAYASA VE ADALET KOMİSYONUNUN KABUL ETTİĞİ METİN

Türkiye Cumhuriyeti Anayasasının 73 ncü maddesinin değiştirilmesine ve Anayasaya geçici bir madde eklenmesine dair kanun teklifi

MADDE 1. — Millet Meclisi metninin 1 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

(Millet Meclisinin kabul ettiği metin)

hallerinde, Cumhuriyet Senatosunun yenileme seçimleri de Millet Meclisi seçimleriyle birlikte yapılmak üzere geriye bırakılmış veya öne alınmış olur. Bundan sonraki Cumhuriyet Senatosu yenileme seçimleri 3 ncu fıkra hükümlerine göre yapılır.

Cumhurbaşkanıca seçilen üyelerin süresi biter veya bu üyeliklerde her hangi bir sebeple boşalma olursa, Cumhurbaşkanı, bir ay içinde yeni üyeleri seçer.

Boşalan bir üyeliğe seçilen kimse, yerine seçildiği üyenin süresini tamamlar.

MADDE 2. — Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına 11 nci geçici madde olarak aşağıdaki madde eklenmiştir :

Yenileme seçiminin geriye bırakılması.

GEÇİCİ MADDE 11. — 7 Haziran 1970 tarihinde yapılması gereken Cumhuriyet Senatosu yenileme seçimleri, Anayasanın 73 ncu maddesinde yapılan değişiklik sebebiyle geriye bırakılmıştır.

MADDE 3. — Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

(Anayasa ve Adalet Komisyonunun kabul ettiği metin)

MADDE 2. — Millet Meclisi metninin 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Millet Meclisi metninin 3 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.